

Komentarz egzegetyczny do tekstu Kol 3,12-17, 4 niedziela po Wielkanocy *Cantate*

Kontekst

Oponenci autora listu do Kolosan „byli wyznawcami jakiejś formy żydowskiego mistycyzmu, znanego z innych starożytnych tekstów. Doktryna ta zachęcała ludzi do poszukiwania mistycznych doświadczeń, które miały stanowić drogę do sfer niebieskich, radości i boskiej chwały. Mistycyzm wiązał się zazwyczaj z wezwaniami do ascezy wynikającymi z przekonania, że należy uwolnić się od pragnień cielesnych i kierować się wartościami duchowymi. Jeśli byli to żydzi, to mogli uzasadniać ascezę autorytetem Biblii hebrajskiej, jak i przekonywać swoich zwolenników do spożywania koszernej jedzenia, przestrzegania szabatu i poddania się rytuałowi obrzezania (w przypadku mężczyzn)”¹ (por. 2,16-23).

Autor listu uważa m.in., że „jedynie Chrystus był przyczyną wszelkich dobrodziejstw, jakie spotykają gminę, to on bowiem pogodził wszystkich ludzi z Bogiem (1,21-22; 2,13-15), czyniąc to zaś położył kres alienacji człowieka, a przy okazji unieważnił Prawo z jego nakazami (2,14). Jaki zatem sens miałby powrót do Prawa – przecież Chrystus uczynił Prawo zbędnym, bo w nim wyznawcy zaznali pełni boskich dóbr (2,10.14-19)”².

„Kolosanie mieli cieszyć się pełnią boskości, bo zostali wzniesieni ku niebiosom dzięki Chrystusowi (3,1). To nie oznaczało jednak, że mogli zaniedbywać życie doczesne i zachowywać się tak, jakby ciało nie miało dla nich żadnego znaczenia – aż do powrotu Chrystusa mają wieść moralne i prawe życie na tym świecie”³. W tym właśnie kontekście pojawia się tekst kazalny z 3,12-17 zachęcający „wzbudzonych z martwych” (2,12) Kolosan do właściwego postępowania.

Tłumaczenie⁴

12 Ubierzcie więc – jako wybrani Boga, święci i ukochani – autentyczne współczucie, uprzejmość, pokorę, łagodność, cierpliwość,

13 akceptując jedni drugich, wybacząc sobie nawzajem, jeśli ktoś przeciw komuś miałby pretensję, jak i Pan wybaczył wam, tak i wy.

14 Na wszystkie zaś te (ubierzcie) miłość, co jest więzią doskonałości.

15 A pokój Chrystusa niech kontroluje serca wasze, do którego i powołani zostaliście w jednym ciele; i wdzięczni bądźcie.

16 Słowo Chrystusa niech mieszka w was bogato,

w całej mądrości nauczajcie i ostrzegajcie siebie samych,

psalmami, hymnami, pieśniami duchowymi wdzięcznie śpiewajcie w sercach waszych Bogu.

17 I wszystko cokolwiek robicie słowem lub czynem, wszystko w imieniu Pana Jezusa (róbcie), dziękując Bogu Ojcu przez niego.

¹ Bart D. Ehrman, *Nowy Testament. Historyczne wprowadzenie do literatury wczesnochrześcijańskiej*, Wydawnictwo CiS, s. 503.

² Tamże, s. 503.

³ Tamże, s. 503-504.

⁴ Tłumaczenie za tekstem greckim: K. Aland, B. Aland, J. Karavidopoulos, C. M. Martini, B. M. Metzger, *Novum Testamentum Graece*, wydanie 28, Stuttgart 2012.

Warianty tekstualne i podział tekstu⁵

- W wersecie 13 manuskrypt p⁴⁶ i inne świadectwa mają odniesienie do Pana (*Kyrios*), co jest zapewne lekcją pierwotną. W świadectwach tekstualnych spotykane są także inne warianty tekstualne: „Chrystus”, „Bóg”, „Bóg w Chrystusie” (por. Ef 4,32).
- Nie jest jasne, czy tytuł Pana z wer. 13 należy odnosić do Chrystusa (James D. G. Dunn), czy w świetle Kol 2,13 oraz Ef 4,32 do Boga. W tych dwóch wersetach Bóg stanowi podmiot odpuszczenia.
- W wersecie 16 manuskrypt p⁴⁶ i inne świadectwa mówią o „słowie *Chrystusa*”; ta fraza, zapewne pierwotna, występuje jedynie w tym miejscu w NT. W innych tekstach spotykane jest częstsze „słowo Boga” lub „słowo Pana”. „Chrystus” może być zarówno podmiotem „słowa” (słowa historycznego Jezusa), bądź też przedmiotem „słowa” (słowa o Jezusie, ewangelia).
- Fraza „w całej mądrości” z wer. 16 może teoretycznie być łączona z tym, co ją poprzedza: „Słowo Chrystusa niech mieszka w was bogato w całej mądrości, nauczajcie i ostrzegajcie ...” lub z tym, co po niej następuje: „Słowo Chrystusa niech mieszka w was bogato, w całej mądrości nauczajcie i ostrzegajcie ...”.
- Jeżeli nie postawimy przecinka przed „psalmami, hymnami, pieśniami duchowymi”, wtedy te słowa będą także łączone z tym, co je poprzedza (Biblia Warszawska: „nauczajcie i napominajcie jedni drugich przez psalmy, hymny, pieśni duchowne ...”). Tekst będzie więc traktował o sposobie „nauczania i napominania”. Jeśli zaś postawimy przecinek przed „psalmami, hymnami, pieśniami duchowymi”, wtedy pojęcia te będą łączone jedynie z tym, co po nich następuje (por. zaproponowane tłumaczenie).
- Niektóre świadectwa tekstualne zastępują pierwotne użycie słowa „Bóg” w wersecie 16 na „Pan”. Czynią to zapewne pod wpływem paralelnego fragmentu z Ef 5,19.
- Część kopistów zmieniła „Bogu Ojcu” na „Bogu i Ojcu” imitując m.in. Ef 5,20.

Komentarz

- Nazwanie w wer. 12 odbiorców listu „wybranymi Boga” nie implikuje tzw. teologii zastąpienia. Kościół nie zastępuje Izraela; raczej wierzący nie-Żydzi zostają wszczępieni w jeden Boży lud⁶, w którym rozróżnienia etniczne, społeczne i inne tracą znaczenie (por. 3,11).
- Autor listu używa metaforyki ściągania i ubierania, zewlekania starego człowieka i przyoblekania nowego (3,9.10.12; por. 3,14), co ma wyrażać jego nowy status w Chrystusie i motywować do właściwej postawy (3,12). Metafora ubierania, ze względu na swoją uniwersalność i plastyczność, mogłaby być wykorzystana homiletycznie jako obrazująca ideę kazania.
- Wymieniona w wer. 12 lista pięciu cnót kontrastuje z dwoma negatywnymi listami, także pięcioelementowymi, z wer. 5 i 8⁷.
- Odbiorcy listu są zachęceni do ubrania się w postawy tworzące relacje przekraczające ich pochodzenie etniczne czy też status społeczny (3,11). Te postawy są wymienione w wer. 12-14 i oparte o naśladowanie przebaczonego Chrystusa (3,13). Ostatecznie wieńczy te postawy miłość. To ona „ubrana” ostatecznie dopełnia doskonałość relacji międzyludzkich (3,14). Dostrzegane jest więc chrystocentryczne oparcie tej parenezy, zakorzenione w najważniejszym przykazaniu miłości.
- Wer. 14 „miłość, co jest więzią doskonałości” – „nie tyle miłość [...] jest więzią doskonałości, ale czynność przyobleczenia jej na wszystkie inne cnoty [...] Doskonałość chrześcijańska to

⁵ R. L. Omanson, B. M. Metzger, *A Textual Guide to the Greek New Testament: an adaptation of Bruce M. Metzger's Textual commentary for the needs of translators*, Stuttgart 2006.

⁶ David H. Stern, *Komentarz Żydowski do Nowego Testamentu*, Warszawa 2004, s. 839.

⁷ E. Lohse, *Colossians and Philemon*, Philadelphia 1971, s. 146.

nie sama miłość, ale suma różnorodnych cnót [...] niejako spiętych na koniec najszlachetniejszą cnotą, którą stanowi właśnie miłość”⁸.

- „Pokój Chrystusa” z wer. 15 należy przede wszystkim rozumieć zbiorowo jako jakość relacji między wierzącymi Kolosanami, przekraczająca podziały religijne i społeczne (por. 3,11), a nie jednostkowo jako osobiste poczucie pokoju⁹. Nawiązanie do serca jako siedliska myśli, woli i emocji człowieka zachęca do bycia całym przepelnionym pokojem Chrystusa¹⁰.
- „Jedno ciało” z wer. 15 jest możliwe dzięki spajającej wszystkich członków razem miłości (wer. 14).
- „Do udziału w prawdziwym, kapłańskim kulcie Boga (por. Kol 3, 16n) uzdalnia [...] nie zachowanie halachicznych przepisów rytualnej czystości, ale trwanie w miłości i pokoju Chrystusa (Kol 3, 14n)”¹¹.
- Nie da się jednoznacznie odróżnić znaczeń trzech pojęć: „psalm”, „hymn” i „pieśń”. „Psalm” (w NT także w: Łk 20,42; 24,44; Dz 1,20; 13,13; 1 K 14,26; Ef 5,19) z pewnością odnosi się do Psalmów ST (Lohse, powołując się na 1 Kor 14,26, twierdzi jednakże, że nie wyłącznie). „Hymn” (w NT także w: Ef 5,19; czasownik „śpiewać hymn” w NT w: Mt 26,30; Mk 14,26; Dz 16,25; Hbr 2,12) także można odnosić do Psalmów. „Pieśń” w NT także w Ef 5,19 oraz w Ap 5,9; 14,3; 15,3, gdzie występuje w dwukrotnie w złożeniu „nowa pieśń”. Wszystkim trzem pojęciom, nie tylko ostatniemu z nich, przysługuje dookreślenie „duchowe”, czyli inspirowane przez Ducha¹².
- Autor w wer. 16, podobnie jak w wer. 15, mówi o sercu. W wersecie 16, to pojęcie także należy odnosić do całego jestestwa człowieka. Zatem nie chodzi o śpiewanie „w sercu” (nie na głos) czy też śpiewanie tylko ustami (powierzchowne oddawanie chwały), ale liturgiczne śpiewanie całym sobą, ze swej głębi, wraz z pozostałymi członkami wspólnoty. Werset 16 nawiązuje bezpośrednio do tematyki 4. niedzieli po Wielkanocy – *Cantate*.
- Każde słowo i czyn winny być w imieniu Jezusa (3,17). Werset ten podsumowuje całość życia chrześcijańskiego, nie tylko związanego ze wspólnymi zgromadzeniami.
- Skoro wszystko ma być realizowane w imieniu Jezusa, to „Paweł podważa [...] twierdzenia fałszywych nauczycieli, jakoby sam Chrystus nie wystarczał do w pełni duchowego życia”¹³. Dziękować Bogu można „przez niego”, czyli Jezusa Chrystusa, co kontrastuje z innymi sposobami zbliżania się do Boga (por. 2,18).

Piotr Lorek

⁸ B. Adamczewski, *List do Filemona; List do Kolosan*, Częstochowa 2006, s. 318.

⁹ Por. R. Popowski, L. Coleman, *Nowy Testament dla moderatorów*, Warszawa 2007, s. 477.

¹⁰ E. Lohse, s. 149-150.

¹¹ B. Adamczewski, s. 319.

¹² E. Lohse, s. 151.

¹³ R. Popowski, L. Coleman, s. 477.